

Verksamhet 2016

INSPEKTIONEN FÖR
STRATEGISKA PRODUKTER

Innehåll

2016

GD har ordet	05
ISP i korthet	06
Nyheter & händelser	09
En blick framåt	11
Informationsarbete	15
Statistiska uppgifter	16
Processen för KM	21
Processen för PDA	24

GD har ordet

EN MARKANT ÖKNING av exporten av krigsmateriel från Sverige skedde under 2016. I jämförelse med föregående år ökade exporten med 45 procent, vilket resulterade i ett exportvärde på 11 miljarder kronor.

Leveranser av större system påverkar statistiken i en stor omfattning, och under året förekom ett flertal sådana leveranser. Med tanke på att tillstånd för större affärer har beviljats under 2016, kan man förutse att exportvärdet kommer att fortsätta öka i framtiden.

Förändringar i verksamheten

Inom våra kärnfrågor har ett flertal förändringar skett, där EU:s sanktionslättnader gällande Iran är det mest utmärkande. Vidare har EU:s militära förteckning och krigsmaterielförteckningen blivit uppdaterade samtidigt som en ny lista med produkter med dubbla användningsområden har tagits fram.

Under året fortsatte arbetet i regeringskansliet med att utarbeta en ny lagstiftning på krigsmaterielområdet samtidigt som EU-kommissionen lade fram ett nytt förslag till PDA-förordning.

Förändringar i organisationen

Även på det organisatoriska planet har ett flertal förändringar skett. ISP fyllde jämnt i början av året och har nu funnits i 20 år. Vår chefsjurist blev utnämnd till ställföreträdande generaldirektör, som ett led i att förstärka myndighetens rättsliga kompetens i ljuset av de förväntade ändringarna i lagstiftningarna. Vidare har verksamheten förstärkts med fler resurser inom områdena krigsmateriel, sanktioner samt juridik och tillsyn.

Christer Ahlström
Generaldirektör

Foto: Catharina Biesert

ISP i korthet

ISP är en statlig myndighet med uppdrag inom svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Fokus ligger på kontroll och tillsyn av strategiska produkter, hantering av riktade sanktioner, ansvar som nationell myndighet för kemvapenkonventionen samt internationellt samarbete inom dessa områden.

Förutsättningarna för ISP:s uppdrag är ett nära och aktivt samarbete med flera myndigheter samt med europeiska och multilaterala samarbetsorgan, liksom en ständig dialog med svenska industri- och teknikföretag samt organisationer.

ISP arbetar efter de lagar som riksdagen beslutat, efter EU-förordningar och efter de åtaganden som finns inom det internationella samarbetet.

Kontroll och tillsyn

Sverige har en avancerad försvarsindustri och ett flertal högteknologiska företag som i många avseenden är världsledande. ISP kontrollerar viss produktion och export av produkter inom dessa branscher genom tillståndshantering.

Vidare genomför ISP besök hos företag som står under tillsyn. Vid besöken kontrollerar ISP att företaget känner till gällande regelverk, vilken materiel som är under exportkontroll och att kunskapen om detta är införlivad i företagets arbetsprocess.

Krigsmateriel

Krigsmateriel (KM) är produkter som vapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar samt skyddsmateriel eller andra för militärt bruk utvecklade produkter. Det är ISP:s uppgift att pröva ansökningar om tillverkning och utförelse av krigsmateriel. Även tekniskt bistånd, militärt inriktad utbildning och olika samarbetsavtal prövas av ISP.

Civila skjutvapen

ISP prövar frågor om export av civila skjutvapen. Detta innebär att den som vill exportera skjutvapen samt delar och ammunition till ett land utanför EU först ska söka tillstånd hos ISP.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden (PDA) är produkter som har en etablerad civil användning. Verktygsmaskiner, värmepumpar, krypteringsutrustning, IR-kameror, mikroorganismer och kemikalier är exempel på sådana produkter. Det är angeläget att dessa inte

hamnar i fel händer och kommer till användning för internt förtryck, för tillverkning eller nyttjande av massförstörelsevapen eller i terrrorsyfte av stater eller enskilda aktörer.

Huvudregeln för dessa produkter är att export ska tillåtas om inte särskilda skäl talar emot, och det är ISP:s uppgift att pröva om export får ske.

Riktade sanktioner

Vissa länder, företag eller personer har fått begränsade möjligheter att handla med strategiska produkter på grund av sanktioner och vapenembargon. Begränsningarna innebär exempelvis att vissa produkter är förbjudna att exportera eller att pengar för affärer inte får betalas ut till vissa företag och personer i dessa länder.

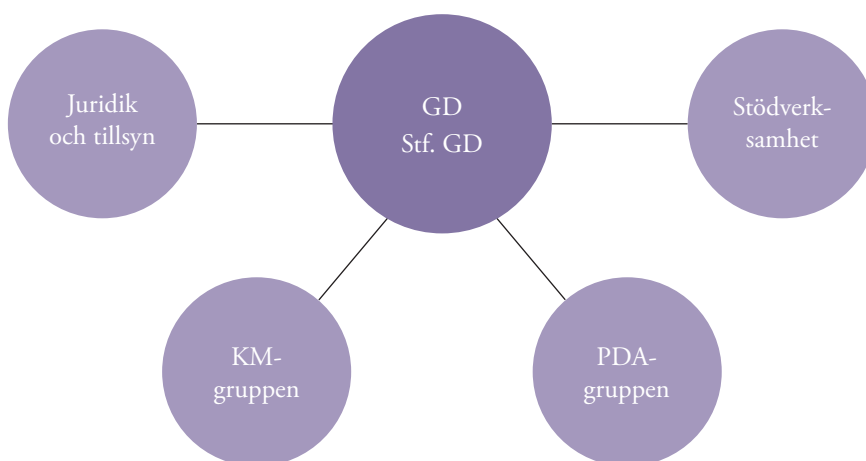
Syftet med sanktionerna är att påverka ett land att upphöra med ett visst beteende eller

att genomföra vissa reformer. FN, EU och OSSE beslutar om sanktioner. ISP arbetar med sanktioner gällande ett flertal länder samt med eventuella frågor avseende vapenembargon riktade mot ytterligare länder.

Nationell myndighet för kemvapenkonventionen

ISP är nationell myndighet för kemvapenkonventionen. Genom åtagande i denna konvention bedrivs ett omfattande arbete runt om i världen med att avveckla de kemiska vapen som fortfarande finns kvar, och att samtidigt se till att det inte sker någon nyproduktion. Uppdraget innebär att vissa kemiföretag ska deklarerera sin verksamhet till ISP som i sin tur gör en sammanställning till konventionens huvudorganisation Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW). ISP bistår även

ISP:s organisation

OPCW vid inspektioner i Sverige. En annan viktig del i ISP:s arbete med konventionen är att fungera som knutpunkt för svensk kemisk industri och berörda myndigheter.

Internationellt samarbete

Ett sätt att få den internationella exportkontrollen att fungera är att ha ett väl utvecklat samarbete, inom EU och Norden, med andra samarbetsländer samt genom exportkontrollregimer som Australiengruppen, Missilteknologiregimen, Nuclear Suppliers Group och Wassenaararrangemanget.

ISP:s råd

Till ISP finns tre råd knutna, Exportkontrollrådet, Teknisk-vetenskapliga rådet och Samverkansrådet.

Exportkontrollrådet (EKR)

EKR är ett rådgivande organ som består av tolv ledamöter utsedda av regeringen. Socialdemokraterna och Moderaterna har tre ledamöter vardera, medan övriga riksdagspartier har varsin ledamot. EKR:s ledamöter är underkastade samma sekretessbestämmelser som ISP:s tjänstemän.

För rådet redovisas samtliga utförelsärenden och ärenden där ISP behöver råd inför ställningstaganden gällande exempelvis nya mottagarländer eller länder där utvecklingen kräver en ny prövning.

Rådet sammanträder cirka tio gånger per år och ordförande för rådet är ISP:s generaldirektör. Även representanter för Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet deltar.

Teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

TVR består av ledande befattningshavare vid skilda akademier och tekniska myndigheter och bistår ISP vid avgöranden av principiellt viktiga ärenden gällande klassificering av produkter och materiel.

Rådet sammanträder normalt kvartalsvis och ISP:s generaldirektör utser dess ledamöter.

Samverkansrådet (SVR)

SVR består av representanter från ISP, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets radioanstalt, Militära underrättelsetjänsten, Säkerhetspolisen och Tullverket. Syftet med rådet är att på ledningsnivå koordinera och fördela resurser inom området icke-spridning. Rådet sammanträder vid behov.

Lite fakta om ISP

Antal anställda: 28
Antal män/kvinnor: 17/11
Genomsnittlig ålder: 41 år
Antal ärenden: cirka 6 000 per år
Budget: cirka 30 mnkr per år

Specifik kompetens:
Civilingenjörer, statsvetare, jurister, officer

Myndigheten startades 1996 och hör till Utrikesdepartementets ansvarsområde.

Nyheter & händelser

Året har inneburit stora förändringar inom sanktionsområdet, uppdateringar av EU:s militära förteckning och krigsmaterieförteckningen, en ny lista över produkter med dubbla användningsområden samt 20-årsjubileum och flera organisatoriska förändringar.

Förändrat sanktionsuppdrag

Den 16 januari publicerade EU en ny förordning gällande Iran. Förordningen innehåller lättnader vilket har inneburit omfattande förändringar för ISP:s arbete i form av fler ärenden och ansökningar samt en större mängd frågor gällande Iran.

ISP firar 20 år

Den 1 februari fyllde ISP 20 år som myndighet. ISP bildades den 1 februari 1996 efter ett riksdagsbeslut. Därmed skapades en sammanhållen organisation för arbetet med exportkontrollfrågor.

EU:s militära förteckning

Den 14 mars 2016 uppdaterades EU:s militära förteckning. Uppdateringen gäller mindre förändringar eller förtydliganden för kategori 8, 10, 13 och 17.

Konventionen mot kemiska vapen

Under våren 2016 deltog ISP på det årliga

nordisk-baltiska mötet för nationella myndigheter. Norge stod som värd för mötet som berörde aktuella frågor för OPCW, deklarerationer och de inspektioner som skett i länderna under året.

Ny ställföreträdande generaldirektör

Chefsjuristen Carl Johan Wieslander utnämndes den 1 juli 2016 till ny ställföreträdande generaldirektör vid ISP. Utnämningen innebär att Wieslander tjänstgör som både ställföreträdande generaldirektör och chefsjurist vid myndigheten.

Exportkontrollrådet

ISP arrangerade i augusti en studieresa till Nederländerna där Exportkontrollrådets ledamöter gavs möjlighet till utbyte med ansvariga exportkontrollaktörer inom det nederländska utrikesdepartementet. Möten genomfördes också med bland annat representanter från försvarsindustrin och frivilligorganisationer.

Satsning på ny webbplats

I slutet av augusti startade arbetet med att ta fram en ny webbplats med moderniserad grafisk form, förändrad struktur, bearbetat innehåll och ny teknisk plattform. Webbplatsen planeras vara klar under första halvåret 2017.

Krigsmaterieförteckningen

Bilagan till förordningen om krigsmateriel uppdaterades och trädde i kraft den 28 september 2016. I bilagan har det gjorts vissa förtydliganden, ändringar och kompletteringar för specifika kategorier av materiel.

Internationellt samarbete

Det internationella arbetet bedrivs genom de exportkontrollregimer och arbetsgrupper som Sverige är medlem i.

Syftet med regimerna är att bland annat att identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll. ISP lämnar expertstöd inom främst två områden; teknik och praktiska frågor avseende tillståndsprövning och efterlevnadskontroll.

Australiengruppen (AG)

AG arbetar med frågor kring produktionsutrustning och material som kan ha ett användningsområde för kemiska och biologiska vapen. Under 2016 har ISP deltagit vid plenaren samt i ett intersessionellt implementeringsmöte (IIM) som har till syfte att uppdatera listan med exportkontrollerade produkter.

Missilteknologiregimen (MTCR)

MTCR arbetar med frågor kring material, utrustning och teknik för ballistiska missiler. Under 2016 har ISP deltagit i informa-

tionsutbytesmötet (IEM), licensierings- och tillsynsmötet (LEEM) samt plenarmötet.

Nuclear Suppliers Group (NSG)

NSG arbetar med frågor kring produkter och teknik med bäring på nukleära vapen. ISP, som ansvarar för tillståndsprövningen avseende produkter med dubbla användningsområden, deltar löpande som expert på tillståndsarbetet samt som stöd till Regeringskansliet i frågor kring praktisk implementering av exportkontrollregelverket.

Wassenaararrangemenget (WA)

WA arbetar med frågor kring produkter och teknik kopplade till konventionella vapen. 2016 har ISP deltagit på samtliga arbetsgruppsmöten och på plenaren.

Ny produktlista för PDA

Den 16 november trädde en ny produktlista för produkter med dubbla användningsområden i kraft. Utöver en ny bilaga I görs även följändringar i bilaga IIa-IIg och bilaga IV.

Genom den nya produktlistan införs uppdateringar i kontrollistor inom de internationella exportkontrollregimerna.

Förstärkta arbetsområden

ISP har under året omprioriterat resurser för att stärka arbetet med sanktioner, juridiska frågor och krigsmaterielfrågor.

En blick framåt

I detta avsnitt presenteras en beskrivning av framtida händelser, förväntningar och utmaningar inom svensk exportkontroll.

Förändring över tid

Enskilda exportaffärer har historiskt haft stor påverkan under specifika år. 2016 års faktiska export om 11 miljarder innebär återigen en ökning. Samtidigt kan konstateras att försvarsindustrins fakturering inom Sverige även ökade något under 2016.

I slutet av 1950-talet fördubblades exporten med leverans av jagare till Colombia, i början av 1970-talet fördubblades exporten genom leveranser av flygplan till Danmark och Finland och 1979–1980 steg exporten markant med leveranser av båtar till Malaysia samt pjäser till dåvarande Jugoslavien och Singapore. Med en order avseende fälthaubitsar till Indien steg exporten ordentligt i slutet av 1980-talet. Under större delen av 1990-talet genomfördes få leveranser av större system.

Den ökning som hittills ägt rum under stor del av 2000-talet beror på att stora system har levererats till Danmark, Finland,

Förenade Arabemiraten, Nederländerna, Pakistan, Saudiarabien, Schweiz, Sydafrika och Thailand. 2016 dominerades statistiken av en stor affär avseende JAS Gripen till Brasilien.

Även försvarsindustrins fakturering inom landet påverkas av de ökade nationella materielinvesteringar, exempelvis inom flyg- och undervattensområdet, som beslutats av riksdagen och regeringen.

Föränderlig omvärld

En mera allmängiltig tendens som påverkar hanteringen av såväl krigsmaterielområdet som produkter med dubbla användningsområden rör den alltmer föränderliga omvärld som exportföretagen har att verka i. Hastiga omvärldsförändringar påverkar industrins förutsägbarhet på så sätt att export till vissa länder helt eller delvis kan stoppas under en viss tidsperiod.

Krigsmateriel

Inom krigsmaterielområdet kan specifikt nämnas pooling and sharing, leasing, teknologiöverföring, fragmentering av regelverket och kompensationsaffärer som viktiga faktorer för det framtida arbetet med exportkontroll.

Pooling and Sharing

Av kostnads- och logistikskäl ökar behovet av leverans mellan länder som antingen var för sig eller gemensamt brukar viss krigsmateriel och som har ett gemensamt system för utbyte av reservdelar och support, kallat "Pooling and Sharing". Reservdelarna kan exempelvis finnas på plats i ett tredje land och behövs för ett krigsmaterielsystem i ett annat tredje land medan förmedlingen i sig genomförs av ett svenskt företag eller av Försvarets materielverk (FMV). Det finns redan i dag upparbetade leveranssystem av det nämnda slaget mellan olika länder.

Lagen om krigsmateriel är inte fullt ut anpassad efter ett system av detta slag då den uppställer ett tillståndskrav för varje enskilt tillhandahållande (exempelvis förmedling) som sker för krigsmateriel som finns i ett tredje land och som ska tillhandahållas till ett annat tredje land. Med hänsyn till att reservdelar till det krigsmaterielsystem som brukas av länderna i fråga – beroende av tillgång och efterfrågan – kan förmedlas från ett tredje land till ett annat tredje land mycket ofta är det nuvarande tillståndskravet orimligt. Leveranser av reservdelar enligt systemet med "Pooling and Sharing" är endast aktuellt att tillåta mellan länder till vilka Sverige ursprungligen har godkänt en leverans av, och som opererar, krigsmaterielsystemet i fråga, exempelvis JAS 39 Gripen.

Enligt ISP:s bedömning innebär kravet på ett enskilt tillhandahållandestillstånd i varje särskilt fall en stor administrativ börda, både för ISP, företagen och FMV, samtidigt som nyttan av en kontroll i varje enskilt fall kan ifrågasättas. I syfte att stävja detta men samtidigt upprätthålla en tillräckligt hög grad av exportkontroll bör därför en möjlighet att bevilja globala tillstånd när det gäller sådant tillhandahållande införas.

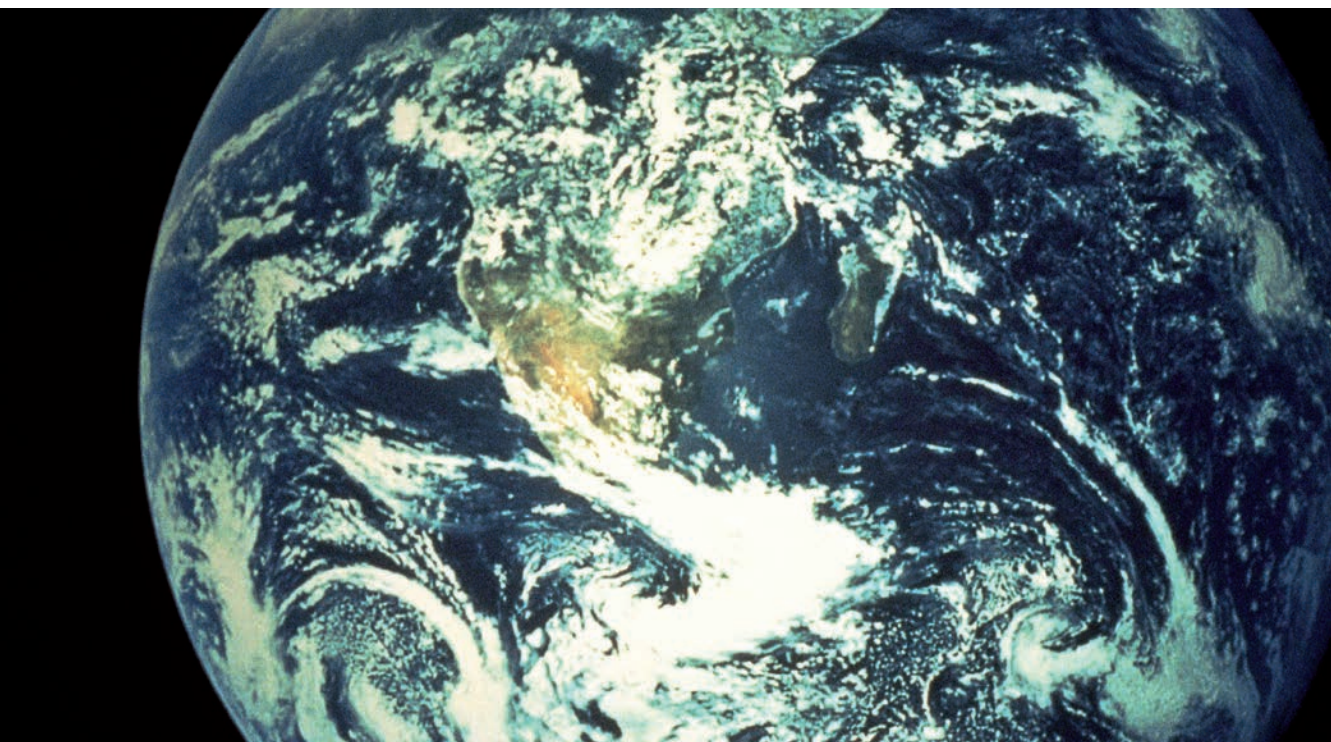
Leasing syns inte i statistiken

Leasing av krigsmateriel blir ett allt viktigare komplement till försäljning av krigsmateriel. För närvarande leasar exempelvis Sverige flygplan till Tjeckien och Ungern. Att döma av de marknadsföringsrapporter som försvarsindustrin och staten lämnar till ISP finns det skäl att anta att leasingaffärer kommer att bli allt vanligare framöver, särskilt när det gäller de större krigsmaterielsystemen.

I syfte att försäkra att krigsmaterielstatistiken ger tillräckligt mycket information om leasing bör de årliga deklARATIONERNA som lämnas in även innehålla uppgifter om värdet av den krigsmateriel som under det föregående kalenderåret har leasats utomlands.

Spridningsrisk genom teknologiöverföring
Länder utanför kretsen av etablerade mottagarländer efterfrågar i allt högre grad överföring av avancerad teknologi från svensk försvarsindustri, exempelvis i samband med att landet i fråga kräver kompensationsåtgärd (offset) som ett villkor för att köpa krigsmateriel från det svenska företaget.

I vissa fall kan teknologin omfattas av försvarssekretess. Utöver ett utförelsetillstånd krävs i sådana fall ett beslut av regeringen att försvarssekretessen får delas med det andra

landet. I andra fall kan teknologin i och för sig ha utvecklats dels genom egenfinansiering hos försvarsindustrin, dels genom FMV men det kan samtidigt vara på så sätt att Försvarsmakten inte längre använder systemet i fråga och därmed har av sagt sig de immateriella rättigheterna till teknologin. Det kan också vara så att teknologin i sin helhet har egenfinansierats av försvarsindustrin men att det finns ett visst intresse från Försvarsmakten att i framtiden köpa den materiel som är knuten till teknologin.

Det är alltså svårt att kontrollera att ett land som genom Sverige får tillgång till avancerad försvarsindustriell teknologi inte sprider denna eller derivat av denna vidare till en för Sverige önskad mottagare. I syfte att erhålla ett bättre beslutsunderlag om tekno-

logins betydelse för Försvarsmakten och om eventuell spridningsrisk av teknologin till för Sverige oönskade mottagare har ISP etablerat ett samarbete på tjänstemannanivå med försvarsmyndigheterna.

Fragmentering av regelverket

Den nationella prövningen vid tillståndsfrågor avseende krigsmaterielexport präglas i allt högre grad av ett internationellt inflytande. Såväl EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel som FN:s vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT) har sin utgångspunkt i att en prövning görs av om just den krigsmateriel som ansökan gäller kan användas för att exempelvis kränka mänskliga rättigheter, ett

så kallat materielspecifikt synsätt. De svenska riktlinjerna är mer generella och har sin utgångspunkt i att en prövning görs om ett kriterium är uppfyllt, exempelvis att det föreligger omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter i landet i fråga, oavsett om den krigsmateriel som ansökan gäller kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Genom det materielspecifika synsättet har komplexiteten i varje enskilt ärende ökat. Dessutom är överskådligheten svår även för den som är insatt i regelverket på så sätt att tre olika riktlinjedokument ska beaktas vid prövningen. ISP har uttalat att en särskild utredare bör tillsättas för att utreda om det går att samla de tre olika riktlinjedokumenterna i ett och samma dokument och hur detta i så fall lämpligast bör ske.

Kompensationsaffärer

I en allt högre utsträckning förekommer att en kund uppställer krav på motköp i samband med krigsmaterielexport. Sådana krav kan antingen vara direkt relaterade till den exporterade produkten (direkt offset) eller orelaterad till denna produkt (indirekt offset). I det förstnämnda fallet kan det vara fråga om att förlägga delar eller hela produktionen av materielen i köparlandet. Ofta ställs krav på offset i syfte att öka importlandets egen förmåga att tillverka den aktuella materielen. De svenska riktlinjerna om krigsmaterielexport föreskriver att en överenskommelse om internationell samverkan ska prövas enligt riktlinjernas kontrolltext avseende krigsmateriel för strid (KS) även för det fall materielen klassas som övrig krigsmateriel (ÖK).

Svensk industri har vid upprepade tillfällen påpekat att de svenska riktlinjerna är otidsenliga i ljuset av hur dagens försvars-

materielmarknad fungerar. Frågan berördes varken av den så kallade KRUT-utredningen 2005 eller den så kallade KEX-utredningen 2015. Förutsättningarna för försvarsindustrins internationella samarbeten bör dock utredas i syfte att bedöma huruvida de nationella riktlinjerna kan anses vara tidsenliga.

Produkter med dubbla användningsområden

Inom produkter med dubbla områden är det fortsatta anskaffningsförsök som utgör den stora utmaningen.

Försvåra anskaffningsförsök

Under 2016 har anskaffningsförsök av produkter med dubbla användningsområden fortsatt genomförts i Sverige av länder som omfattas av ekonomiska sanktioner. Ett arbete mot olovliga anskaffningsförsök i Sverige kräver omfattande insatser från och påverkar andra myndigheter än bara ISP.

En konkret åtgärd som skulle kunna göras för att försvåra försöken och som berör ISP är att regeringen sänker tröskeln för när ett företag är skyldigt att underrätta ISP. Idag krävs det att företaget känner till att produkterna är eller kan vara avsedda för framställning av massförstörelsevapen, men detta bör istället ändras till att det räcker att misstänka att en produkt som ett företag avser att exportera är eller kan vara avsedd för sådan verksamhet.

Informationsarbete

.....

För att öka kunskapen kring exportkontroll och icke-spridning arbetar ISP med att informera berörda företag, myndigheter och andra intressenter om verksamheten på olika sätt.

Efterfrågade talare

ISP:s medarbetare anlitas på seminarier och konferenser både nationellt och internationellt. Under året har ISP bland annat medverkat i följande sammanhang:

- Exportkontrollföreningens utbildning av exportkontrollhandläggare
- Seminarium om exportkontroll i Paris
- Exportkontrollföreningens seminarium Swedish Update
- Tulldagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö
- Försvarsföretagsdagarna i Saltsjöbaden
- Strategisk varuidentifiering, kurs för tullpersonal
- Almedalsveckan

Framtagande av ny webbplats

En av ISP:s viktigaste kanaler för att ge service och sprida kunskap samt göra verksamheten öppen och tillgänglig är den externa webbplatsen.

Den befintliga webbplatsen har funnits i många år och därför startades under året ett projekt för framtagande av en ny webbplats, vilken kommer att driftsättas under första halvåret 2017.

ISP i media

Exportfrågor uppmärksammas emellanåt i media och ISP:s verksamhet drar tidvis till sig journalistiskt intresse.

Statistiska uppgifter

I detta avsnitt presenteras ett urval av statistiska uppgifter gällande export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under det gångna året.

Exporten av krigsmateriel

Under 2016 exporterade den svenska industrin krigsmateriel till ett värde av 11 miljarder kronor, vilket är en ökning med 45 % jämfört med 2015.

Den svenska exporten av krigsmateriel domineras av ett antal större affärer, som får ett stort genomslag i statistiken.

Cirka 88 % av den svenska exporten gick till EU-länder och Norge samt samarbetsländer som exempelvis Brasilien, Sydafrika, Sydkorea och USA. Ungefär 12 % av det samlade exportvärdet gick till ett 20-tal länder, där Indien och Thailand var de två största exportdestinationerna.

Största exportdestinationerna

Under 2016 var de fem största exportdestinationerna för svensk krigsmateriel Brasilien, Norge, Thailand, Tyskland och USA.

Till Brasilien påbörjades leveranser av JAS Gripen. Till Norge fortsatte leveranser

Exportens fördelning 2016		
Område	Mnkr	Procent
EU, Island, Norge och Schweiz	5 238	48
Samarbetsländer utanför EU (Australien, Brasilien, Japan, Kanada, Sydkorea, Singapore, Sydafrika, USA)	4 395	40
Övriga världen (Varav Indien och Thailand är de två största mottagarländerna)	1 356	12

av Stridsfordon 90. Till Tyskland levererades främst komponenter till robotsystem samt radar- och marksensorer och exporten till Thailand dominerades av marina ledningssystem. Till USA levererades främst pansarvärnsvapen och ammunition samt marina artilleri- och radarsystem. Även exporten till Frankrike, Nederländerna och Storbritannien har varit relativt omfattande.

Mellanöstern och Nordafrika

Den svenska exporten av krigsmateriel till Mellanöstern och Nordafrika har minskat med 39 % sedan 2015. Till Förenade

10 största exportdestinationerna 2014–2016						
#	2014		2015		2016	
1	USA	1 451	Norge	2 128	Brasilien	2 821
2	Norge	1 298	USA	667	Norge	2 727
3	Thailand	532	Finland	541	USA	719
4	Storbrit.	527	Indien	380	Tyskland	619
5	Indien	468	Tyskland	341	Thailand	424
6	Frankrike	453	Storbrit.	315	Frankrike	352
7	Tyskland	402	Frankrike	312	Indien	346
8	Australien	350	Sydkorea	303	Sydkorea	328
9	Kanada	347	Kanada	295	Nederländ.	274
10	Saudiarb.	338	Italien	252	Sydafrika	255

Exportutveckling 2014–2016			
	2014	2015	2016
mnkr	7 958	7 603	10 989
KS	4 700 (59 %)	3 560 (47 %)	4 410 (40 %)
ÖK	3 258 (41 %)	4 043 (53 %)	6 579 (60 %)

Arabemiraten har det exporterats marina artillerisystem, ammunition och jaktgevär och till Qatar har maskeringsmaterial exporterats. Leveranser till Jordanien, Oman och Saudiarabien har varit av mindre omfattning.

Till Algeriet har maskeringsmaterial och reservdelar till marina ledningssystem exporterats.

Exportfördelning

För 2016 uppgick andelen export av krigsmateriel för strid (KS) till 40 % och andelen övrig krigsmateriel (ÖK) till 60 %.

Små och lätta vapen

Ingen export av små vapen ägde rum under 2016 och avseende lätta vapen och komponenter samt ammunition för båda kategorierna har export skett för cirka 1,3 miljarder kronor.

Största exportörerna

De tio största exportörerna har tillsammans

Export till Sydostasien och Sydarien	
Sydostasien	Mnkr
Malaysia	14
Singapore	96
Thailand	424
Sydarien	Mnkr
Indien	346
Pakistan	180
Sri Lanka	0,1

Export till Mellanöstern och Nordafrika	
Mellanöstern	Mnkr
Förenade Arabemiraten	108
Jordanien	8
Oman	1,8
Qatar	46
Saudiarabien	1,9
Nordafrika	Mnkr
Algeriet	38

exporterat krigsmateriel till ett värde av cirka 10,4 miljarder kronor.

Civila skjutvapen, delar och ammunition Civila skjutvapen samt delar och ammunition till dessa har exporterats till 15 länder till ett värde av cirka 310 miljoner kronor.

Total export

Den svenska exporten av krigsmateriel gick till nästan 60 länder under 2016. Försvarsindustrins totala fakturering inom och utom landet ökade med cirka 9 % och exportandelen är 53 % av den totala produktionen.

Små vapen	
Typ av vapen	Export
Revolvrar och automatpistoler	Ingen export
Gevär och karbiner	Ingen export
Kulsprutepistoler	Ingen export
Automatkarbiner	Ingen export
Lätta kulsprutor	Ingen export
Övrigt	Finkalibrig ammunition har exporterats till Chile, Danmark, Finland, Italien, Japan, Kanada, Norge, Polen, Schweiz, USA och Österrike.

Lätta vapen	
Typ av vapen	Export
Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Ingen export
Granattillsats för montering på vapen (40 mm)	Komponenter till Australien och Danmark, granater till Norge.
Bärbara pansarvärnspjäser	Ingen export
Rekylfria vapen (granatgevärssystem)	Granatgevär har exporterats till Australien, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Sydafrika och USA. Reservdelar, övningsmateriel, komponenter och ammunition har exporterats till Australien, Estland, Grekland, Indien, Japan, Lettland, Litauen, Norge, Nya Zeeland, Polen, Slovakien, Sydafrika, Tjeckien, USA och Österrike.
Bärbara pansarvapen	Pansarvapen har exporterats till Luxemburg samt Sydafrika. Reservdelar, övningsvapen och komponenter har exporterats till Brasilien, Finland, samt Sydafrika.
Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
Övrigt	Ingen export

Civila skjutvapen, delar och ammunition	
Land	Mnkr
Andorra	0,3
Australien	4
Botswana	0,2
Island	0,7
Japan	0,4
Kanada	2
Kazakstan	0,3
Namibia	1
Norge	166
Nya Kaledonien	0,05
Nya Zeeland	2
Schweiz	2
Sydafrika	1
USA	130
Zambia	0,3
Totalt	310

10 största exportörerna 2016		
#	Exportör	Mnkr
1	Saab AB	4 358
2	BAE Systems Hägglunds AB	2 982
3	Saab Dynamics AB	1 322
4	BAE Systems Bofors AB	449
5	Norma Precision AB	269
6	SSAB EMEA AB	234
7	EURENCO Bofors AB	231
8	FFV Ordnance AB	187
9	Nammo Vanäsverken AB	176
10	Saab Underwater Systems AB	151
	Totalt	10 359

Total export 2016 fördelat på regioner och länder					
Region	Land	Mnkr	Region	Land	Mnkr
EU			Nordostasien		
	Belgien	11,2		Japan	31,2
	Bulgarien	18,5		Sydkorea	327,7
	Danmark	172,4		Total	359,0
	Estland	109,2	Centralasien		
	Finland	206,4		Kazakstan*	0,3
	Frankrike	351,8		Total	0,3
	Grekland	0,6	Sydostasien		
	Italien	78,7		Malaysia	14,2
	Kroatien	0,7		Singapore	95,7
	Lettland	43,7		Thailand	424,0
	Litauen	43,7		Total	533,9
	Luxemburg	27,6	Sydasien		
	Nederländerna	274,1		Indien	345,7
	Nya Kaledonien*	0,05		Pakistan	179,8
	Polen	88,8		Sri Lanka*	0,1
	Portugal	1,5		Total	522,6
	Rumänien	1,5	Mellanöstern		
	Slovakien	11,5		Förenade Arabemiraten	108,1
	Slovenien	0,4		Jordanien	8,0
	Spanien	20,5		Oman	1,8
	Storbritannien	237,9		Qatar	46,3
	Tjeckien	20,7		Saudiarabien	1,9
	Tyskland	619,2		Total	166,0
	Ungern	7,0	Nordafrika		
	Österrike	97,7		Algeriet	37,8
	Total	2 455,4		Total	37,8
Övriga Europa			Afrika söder om Sahara		
	Andorra	0,4		Botswana	0,1
	Island	0,7		Namibia*	0,3
	Norge	2 727,3		Sydafrika	254,6
	Schweiz	54,6		Zambia	0,2
	Turkiet	88,6		Total	255,2
	Total	2 871,7	Oceanien		
Nordamerika				Australien	49,8
	Kanada	96,8		Nya Zeeland	3,7
	USA	718,7		Total	53,5
	Total	815,6	Övrigt		
Centralamerika och Karibien				Organisationer	7,9
	Mexiko	81,5		Total	7,9
	Total	81,5	Totalt		
Sydamerika				Totalt	10 989,7
	Brasilien	2 820,7			
	Chile	8,6			
	Total	2 289,3			

* För detta land ingår eller utgörs exportvärdet av export av civila skjutvapen samt delar och ammunition till civila skjutvapen vilka faller under krigsmateriellagstiftningen. Se föregående sida för detaljer.

Export av produkter med dubbla användningsområden

Export av PDA bygger på fri handel med kontroll endast när det är befogat, varför statistiken är begränsad.

Handel med dessa produkter är normalt inte tillståndspliktig inom EU, men

för export till annat land krävs tillstånd.

Vid tillståndsprövningen tittar ISP dels på produkten i sig, dels på slutanvändningen och slutanvändaren av produkten.

Civil slutanvändning Antal tillstånd fördelat på 10 mest frekventa länder		
Land	Produkttyp	Antal
Iran	Tätningar/packningar, rör/rördelar, värmväxlare, pumpar, telekom/infosäk	279
Kina	Kemskyddsdräkt, titanpulver, kolfiber, teknologiöverföring, isostatpress, tryckgivare, värmväxlare, frekvensomvandlare, bioreaktor, elektroniska komponenter, telekom/infosäk	222
Ryssland	Plåtpress, kemskyddsdräkt, titanpulver, isostatpress, trycktransmitter, värmväxlare, bioreaktor, mikroprocessor, frekvensomvandlare, telekom/infosäk, IR-kamera, elektriska komponenter, tekniskt bistånd	101
Brasilien	Kolfiber, teknologiöverföring, telekom/infosäk	60
Sydkorea	Titanpulver, kolfiber, verktygsmaskin, värmväxlarpå, bioreaktor, mikroprocessor, frekvensomvandlare, telekom/infosäk, IR-kamera, radarsensor, UAV	50
Indien	Kemskyddsdräkt, slipmaskin, optisk multimeter, bioreaktor, värmväxlarpå, teknologiöverföring, frekvensomvandlare, telekom/infosäk, kolfiber, filterutrustning, elektriska komponenter	44
Israel	Kemskyddsdräkt, titanpulver, värmväxlarpå, pumpar, filter, mikroprocessor, IR-kamera	42
Taiwan	Kemskyddsdräkt, kolfiber, titanpulver, telekom/infosäk, teknologiöverföring, flygledningssystem	38
Turkiet	Verktygsmaskiner, värmväxlarpå, frekvensomvandlare, substrat, telekom/infosäk	35
Mexiko	Kemskyddsdräkt, slipmaskin, elektriska komponenter, telekom/infosäk	34

Militär slutanvändning Antal tillstånd fördelat på förekommande länder		
Land	Produkttyp	Antal
Förenade Arab.	Telekom/infosäk, IR-kamera	12
Oman	Telekom/infosäk	7
Jordanien	Telekom/infosäk	4
Libanon	Telekom/infosäk	2
Malaysia	IR-kamera, radar	2
Bahrain	Telekom/infosäk	1
Brasilien	Kemskyddsdräkter	1
Indien	Telekom	1
Marocko	IR-kamera	1
Pakistan	Kolfiber	1
Singapore	Telekom/infosäk	1

Avgjorda ärenden 2014–2016			
Ärendetyp	2014	2015	2016
Produktförfrågningar	224	228	94
Förhandsbesked	183	139	152
Exporttillstånd	1 327	1 478	1 581
Catch-all	15	30	13
Överföringar till Iran	565	715	80
Avslag	34	50	42

Processen för KM

Exportkontrollprocessen för krigsmateriel bygger på lagen om krigsmateriel. Regeringens riktlinjer för export styr prövningen i varje enskilt fall och innehåller en rad förutsättningar som bör vara uppfyllda för att export ska medges.

Klassificering

För att fastslå om en produkt eller en tjänst utgör krigsmateriel eller tekniskt bistånd ska en klassificering först göras. Detta görs antingen av företaget eller, på företagets begäran, av ISP. Komplexa klassificeringsärenden avgörs i samråd med Tekniskvetenskapliga rådet.

Tillverkning och tillhandahållande

För att tillverka och/eller tillhandahålla krigsmateriel eller tekniskt bistånd behövs ett grundläggande tillstånd. Det grundläggande tillståndet ger också innehavaren rätt att marknadsföra produkten/tjänsten utomlands.

Marknadsföringsrapportering

Företag som bedriver marknadsföring utomlands är skyldiga att regelbundet redovisa och rapportera sina aktiviteter för ISP.

Förhandsbesked för utförelse

Företag kan begära att ISP ska yttra sig över möjligheten att föra ut en viss typ av

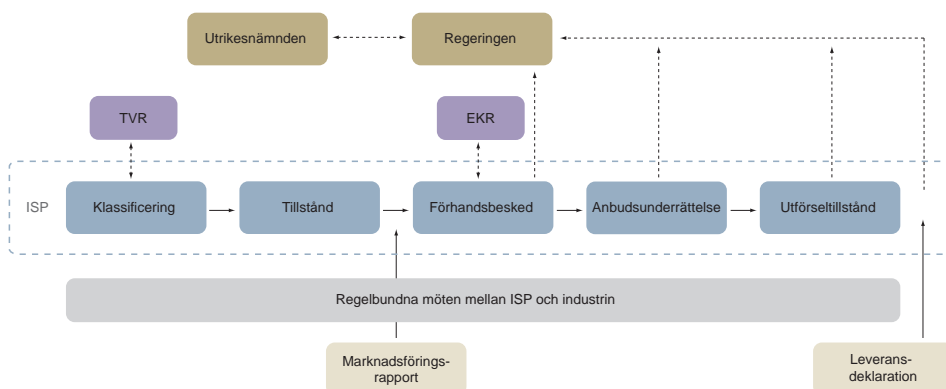
krigsmateriel till ett visst land, ett så kallat förhandsbesked. Detta syftar till att göra en preliminär prövning om en export ska godkännas eller inte. En sådan prövning kan göras av ISP på egen hand eller efter samråd med Exportkontrollrådet. En slutlig prövning görs först när en ansökan om utförelsetillstånd inkommer.

Anbudsunderrättelse

Ett företag ska i förväg underrätta ISP när det avser lämna en bindande offert till en kund. Anbudsunderrättelsen är en viktig kontrollstation för ISP och har normalt föregåtts av en löpande dialog vid regelbundna möten samt har kanske även prövats i EKR.

Utförelse

All utförelse av krigsmateriel och tekniskt bistånd kräver tillstånd. Utförelse är ett vidare begrepp än export och innefattar, förutom försäljning, bland annat demonstration och reparation utomlands. Utförelsetillstånd krävs även vid transitering genom Sverige.

Bilden beskriver processen för utförelse av krigsmateriel.

Vid prövningen av förhandsbesked, anbudsunderrättelser och utförelsetillstånd görs en totalbedömning av för ärendet betydelsefulla omständigheter utifrån gällande nationell lagstiftning och riktlinjer samt med beaktande av EU:s gemensamma ståndpunkt och FN:s vapenhandelsfördrag, ATT.

Export i form reservdelar och ammunition till tidigare levererade system samt leveranser som har direkt samband med tidigare utförelse räknas som följdleveranser. Enligt gällande riktlinjer bör sådana godkännas såvida inte internationella förpliktelser föreligger, exempelvis ett embargo beslutat av FN, EU eller OSSE.

Deklarationer

Företag som har ett grundläggande tillstånd ska lämna in deklarerationer över leveranser och försäljning samt redovisa samarbetsavtal med utländsk part. Företagets försäljning utgör grund för den avgift som ett företag därefter betalar relaterat ISP:s avgiftsfinansierade verksamhet.

Tillsynsbesök

Den som har fått ett grundläggande tillstånd står under tillsyn hos ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Lagstiftning

ISP är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel och ska pröva ansökningar om tillverkning, tillhandahållande, utförelse, samarbeten med utlandet samt certifiering.

Av lagen följer att tillstånd får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

De svenska riktlinjerna

Till stöd för att tolka lagen finns riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlands-samverkan. Dessa är fastställda genom regeringens proposition 1991/92:174 Lag om krigsmateriel, Utrikesutskottets betänkande 1992/93:UU1, riksdagskrivelse 1992/93:61.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförelse eller samverkan

- bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov,
- i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
- inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövning ska ISP göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från angivna principer.

EU:s gemensamma ståndpunkt

ISP ska även följa EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om vapenexport. Ståndpunkten består av åtta kriterier som ska tas i beaktande:

- Internationella förpliktelser och åtaganden (exempelvis embargo).
- Mänskliga rättigheter.
- Den interna situationen i landet.
- Regional fred, säkerhet och stabilitet.
- Nationell säkerhet för medlemsstater och allierade.
- Köparlandets efterlevnad av internationell rätt.
- Risk för avledning.
- Socioekonomiska faktorer i köparlandet.

FN:s vapenhandelsfördrag, ATT

FN:s vapenhandelsfördrag, Arms Trade Treaty, reglerar internationell handel med konventionella vapen. De bedömningskriterier som tillkommit ISP:s prövning avser främst internationell humanitär rätt och könsbaserat våldsanvändande. Fördraget trädde formellt i kraft den 24 december 2014.

Embargon

Föreligger ett så kallat ovillkorligt hinder, till exempel i form av embargo från FN, EU eller OSSE, får ingen export ske till det aktuella mottagarlandet.

Processen för PDA

Exportkontrollprocessen för produkter med dubbla användningsområden bygger på ett grundläggande EU-regelverk för exportkontroll. Lagstiftningen utgår från att handel i de allra flesta fall ska tillåtas. Endast i undantagsfall ska tillstånd avslås, vilket sker när skälig misstanke om att produkterna kan komma att utnyttjas för fel syften finns.

Produktförfrågan

Produkten som ska exporteras måste först klassificeras. Detta görs i första hand av företaget. Vid behov kan företaget få rådgivning av ISP genom en produktförfrågan. Komplexa ärenden kan ISP konsultera med Teknisk-vetenskapliga rådet.

Förhandsbesked för export

Inför en tänkbar export av en produkt kan företaget begära ett förhandsbesked av ISP. Detta syftar till en tidig prövning av den tänkta exporten och ger bara en indikation på om exporten är möjlig. För att beslut ska kunna fattas måste företaget skicka in en ansökan om exporttillstånd. I detta läge har ISP möjlighet att lyfta ärendet till Exportkontrollrådet.

Export

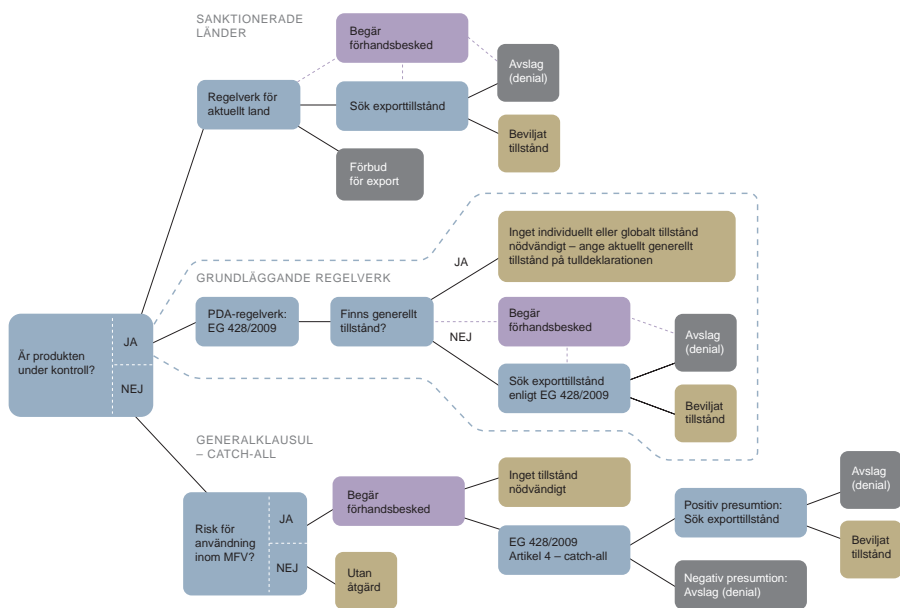
Vid export av produkter med dubbla användningsområden kan det behövas

tillstånd, beroende på typ av produkt samt vilket land eller vilken slutanvändare som produkten ska gå till. Det finns ett flertal EU-tillstånd för export till specifika länder utanför EU men också begränsningar gällande export för produkter och mottagare som är sanktionerade. Produkter som inte är kontrollerade kan, beroende på slutanvändare, behöva exporttillstånd då en så kallad catch-all-mekanism slår in.

Om ISP beslutar att avslå en ansökan om exporttillstånd meddelas detta till övriga medlemsstater i EU. Detta innebär att ingen annan medlemsstat får göra motsvarande export utan att konsultera ISP först.

Deklaration

Företagen ska årligen lämna in avgiftsdeklARATIONER. Företagets försäljning utgör grund för den avgift som ett företag betalar relaterat till ISP:s avgiftsfinansierade verksamhet.

Bilden beskriver processen inför export av produkter med dubbla användningsområden.

Tillsynsbesök

Den som bedriver exportverksamhet inom produkter med dubbla användningsområden står under tillsyn av ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Lagstiftning

- Lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd
- Förordning (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd
- Rådets förordning (EG) nr 428/2009 av den 5 maj 2009

Inspektionen för strategiska produkter
164 90 Stockholm
08-406 31 00
www.isp.se